

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 141

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 15. jaanuar 2018

Algus 11.15, lõpp 12.40

Juhataja: Marko Pomerants

Protokollija: Anna-Liisa Pärnalaas

Võtsid osa: Jüri Adams, Arto Aas, Helmut Hallemaa, Jaak Madison, Kalle Laanet, Mihhail Korb, Rein Randver, Tiit Terik, Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Karin Tuulik (nõunik), Kristo Varend (nõunik)

Puudusid: Lauri Luik ja Mart Nutt

Kutsutud: algataja esindaja Andres Herkel (2. päevakorrapunkti juures) ja Märt Meesak ja Jaanus Ojangu (3. päevakorrapunkti juures)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Riigikogu valimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (550 SE) esimese lugemise arutelu
3. Kollektiivse pöördumise „Poliitikud ei või istuda kahel toolil!“ arutelu

1. Nädala töökava kinnitamine

Komisjoni istung esmaspäeval, 15.01.2018 kell 11.15

1. Töökava kinnitamine
2. Riigikogu valimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (550 SE) esimese lugemise arutelu
3. Kollektiivse pöördumise „Poliitikud ei või istuda kahel toolil!“ arutelu
4. Istungil algatatud küsimused

Komisjoni istung teisipäeval, 16.01.2017 kell 13.00

1. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmiseks tehtud ettepanekute arutelu
2. Istungil algatatud küsimused

Otsustati:

1.1 Kinnitada nädala töökava (konsensus – Jüri Adams, Arto Aas, Helmut Hallemaa, Jaak Madison, Kalle Laanet, Mihhail Korb, Marko Pomerants, Rein Randver, Tiit Terik).

2. Riigikogu valimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (550 SE) esimese lugemise arutelu

Andres Herkel tutvustas komisjonile Eesti Vabaerakonna fraktsiooni poolt algatatud Riigikogu valimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (550 SE). 2015. aastal esitas Vabaerakond sarnase seadusemuudatuse Riigikogu valimiste osas, tookord otsustas Riigikogu jätta eelnõu menetlusse.¹ Andres Herkel avaldas lootust, et probleemi olemus on kõigi jaoks selge ning lisas, et tema tähelepanekute kohaselt toetab valdav osa erakondadest ideed, mille kohaselt saaksid kompensatsioonimandaadi eelisjärjekorras just need kandidaadid, kelle isiklike häälte osakaal ringkonnas on kõige parem.

Andres Herkel sõnas, et Eesti omavalitsustest on kompensatsioonimandaadid analoogselt Riigikogu valimistele kasutusel üksnes Tallinnas. Selle põhjuseks on omavalitsuse suur elanike arv, mis tingib vajaduse moodustada mitu valimisringkonda. See tähendab, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel Tallinna linnas kandideerivad erakonnad ja valimisliidud koostavad ka ülelinnalise nimekirja. Andres Herkel lisas, et Riigikogu valimistel on kehtestatud nõue, mille kohaselt saab kompensatsioonimandaadi kandidaat, kellele antud häälte arv on vähemalt 5 protsenti lihtkvoodist², ent Tallinna Linnavolikogu valimistel see nõue puudub. Seetõttu on olemas teoreetiline võimalus, et kompensatsioonimandaadi võib saada kandidaat, kes ei kogunud valimistel ühtegi häält. Andres Herkel lisas, et tema mäletamist mööda on volikogusse pääsetud ka kõigest 13 häälega.

Andres Herkel märkis, et 2016. aastal esitas Vabaerakonna fraktsioon sarnase seadusemuudatuse kohalike valimiste osas, kuid see eelnõu lükati tagasi. Andres Herkel lisas, et temale teadaolevalt ei ole nn avatud nimekirja põhimõtet, mis hõlmaks nii Riigikogu valimisi kui ka kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi, esitatud ühes eelnõus koos.

Helmut Hallemaa sõnas, et teoreetiline võimalus ilma ühegi hääleta volikogusse pääseda on olemas lisaks Tallinnale ka teistes Eesti omavalitsustes.

Andres Herkel vastas, et sellisel juhul oleks tegemist ringkonnamandaadiga, ent Tallinna linnas on see võimalus olemas ka nimekirjamandaadiga.

Arto Aas tundis huvi, et millisel määral muutuks avatud nimekirja põhimõttele üleminekuga tänane Riigikogu koosseis.

Andres Herkel vastas, et täpseid numbreid ei ole hetkel käepärast, kuid muutus võiks mõjutada 10-15 protsenti Riigikogu liikmetest. Andres Herkel lisas, et üleriigilise nimekirja koostamisel arvestavad erakonnad järjest enam ka kandidaatide häälte kogumise võimega, kuid erinevused on siiski olemas.

¹ Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (3 SE)

² Kompensatsioonimandaatide jaotamise korra Riigikogu valimistel sätestab Riigikogu valimise seaduse § 62. Sama paragrahvi lõike 6 kohaselt saab kandidaatide üleriigilises nimekirjas kompensatsioonimandaadi kandidaat, kes on nimekirjas eespool ja kellele antud häälte arv on vähemalt 5 protsenti lihtkvoodist. Mandaatide jaotamisel jäetakse vahele need kandidaadid, kes osutusid valituks valimisringkondades.

Jüri Adams sõnas, et nimetus avatud nimekiri võib tekitada mõnevõrra segadust, sest sellest jääb mulje, et Eestis on täna kasutusel täiesti suletud nimekirjad, kuid see ei ole päris korrektne. Täiesti suletud nimekirjaga on tegemist siis, kui valijal ei ole võimalik mõjutada seda, kes nimekirja kuuluvad ega ka kandidaatide järjekorda nimekirjas. Täiesti avatud nimekirjade puhul on valijal võimalik kandidaate nimekirjast maha tõmmata või lisada juurde mõni uus nimi. Jüri Adams lisas, et Eestis kasutusel olevale süsteemile ei ole head nimetust. Eestis on küll nimekirjavalimised, kuid hääletatakse ühte konkreetset kandidaati.

Jüri Adams sõnas, et eelnõuga ei kaotata ära üleriigilisi valimisnimekirju, kuid sisuliselt kaotaksid need mõtte, sest kandidaadi paiknemine üleriigilises nimekirjas ei oleks edaspidi enam kompensatsioonimandaatide jaotamise aluseks. Jüri Adams lisas, et 1920. aastast kuni 1934. aastani üleriigilist nimekirja ei kasutatud ning kõik mandaadid jaotati valimisringkondades. Eesti taasiseseisvumise järgselt mängis üleriigiline nimekiri Riigikogu koosseisu kujundamisel olulist rolli ning seda eriti 1992. aasta Riigikogu valimistel. Jüri Adams lisas, et ilma kompensatsioonimandaatide jaotamiseta oleks Eesti areng võinud minna hoopis teisiti. Jüri Adams lisas, et Vabaerakonna välja pakutud ideega liiguksime mõnevõrra tagasi 1920. aastatesse.

Jüri Adams märkis, et tema silmis on üleriigiline valimisnimekiri kaotanud oma kasulikkuse Riigikogu koosseisu kujundamisel ning sellest on saanud instrument, millega erakondade juhtkonnad hoiavad sõltuvuses oma liikmeid. Vabaerakonna poolt algatatud eelnõu võiksid toetada need, kes soovivad tänase üsna ebademokraatliku valimisnimekirjade koostamise asemele paremat süsteemi.

Helmut Hallemaa sõnas, et Riigikogu tegeleb praegu ka valimisringkondade proportsionaalsuse küsimusega. Helmut Hallemaa tundis huvi, et kas avatud nimekirja põhimõttele ülemineku korral võib juhtuda, et valimisringkondade erinev suurus mõjutab ka üleriigilise nimekirja järjestuse tekkimist.

Andres Herkel vastas, et selline mõju võib loomulikult esineda. Andres Herkel tõi näiteks Lääne-Viru ja Hiiu- Lääne- ja Saaremaa valimisringkonnad, kust isikumandaadi või ringkonnamandaadi saamine on üsna keeruline. Sellisel juhul oleks õiglaseks lahenduseks väiksemates ringkondades nn joone alla jäävate kandidaatide häälte arvu hulga kaalu arvesse võtmine. Kinniste valimisnimekirjade koostamine toimub tihti teistel alustel, sellega võib kaasneda erakonnasisene subjektiivsus, kellegi põhjendamatu edutamine või tõrjumine. Andres Herkel avaldas lootust, et kõnealune eelnõu aitab tasandada valimisringkondade ebavõrdsusest tulenevat probleemi ning rõhutas, et sellele vaatamata tuleb valimisringkondade proportsionaalsuse küsimusega edasi tegeleda, et saavutada olukord, kus valimisringkonnad on oma suuruse poolest võrreldavad.

Rein Randver tundis lähenevate Riigikogu valimiste valguses huvi seaduse jõustumisaja vastu ning märkis, et hea tava kohaselt ei tehta aasta enne valimisi põhimõttelisi muutusi.

Andres Herkel vastas, et kui eelnõu võetakse Riigikogu poolt seadusena vastu käesoleva aasta märtsis, siis jääks 2019. aasta Riigikogu valimisteni veel terve aasta ning see oleks hea tavaga kooskõlas.

Jaak Madison märkis, et Vabariigi Valitsus on kõnealuse eelnõu osas arvamuse andmisest loobunud ning tundis huvi, et millised võiksid olla peamised vastuargumendid avatud nimekirjade kehtestamisele.

Andres Herkel vastas, et üleriigilise nimekirja abil on võimalik tuua poliitikasse uusi inimesi ning tõi näiteks 1990. aastate alguse. Andres Herkel sõnas, et valimissüsteeme tuleks vaadata oma ajas ning lisas, et tänaseks on olukord muutunud ning kinniste valimisnimekirjade süsteem on muutunud nn tagatubade väljundiks. See tähendab, et erakonnajuhtidel on seeläbi võimalik ühte või teist kandidaati põhjendamatult edutada või tagasi hoida. Andres Herkel lisas, et Eesti valijate üldine soov on siiski see, et nende valikuga maksimaalselt arvestataks.

Arto Aas märkis, et kui muudatus mõjutaks ligikaudu kümmet protsenti Riigikogu liikmetest, siis on tegemist üsna marginaalse muudatusega. Arto Aas lisas, et Reformierakonnas kujuneb üleriigiline nimekiri vabade ja demokraatlike sisevalimiste teel, kus hääleõigus on ligikaudu 13 000 inimesel ning nn erakonna tagatuba ei ole siinkohal asjakohane. Arto Aas sõnas, et ka kinnistel valimisnimekirjadel on oma väärtus, seda näiteks erakonnasisese organisatsiooni ülesehitamise ja kaasamise seisukohast.

Helmut Hallemaa märkis, et ka tema arvates on küsimus seaduse jõustumisajast oluline. Helmut Hallemaa lisas, et ka tänasesse mandaatide jaotamise süsteemi on ebavõrdsus sisse kirjutatud, sest ringkonnad on niivõrd erinevad. Helmut Hallemaa lisas, et tema arvates peaks valimissüsteemi puudutavaid küsimusi käsitlema terviklikult. Samaaegselt valimisringkondade proportsionaalsusega peaks arutama ka lävendi küsimust.

Jüri Adams sõnas, et ringkondade suurus ei ole kõnealuse eelnõuga seotud, kuid teemaga tuleb kindlasti tegeleda. Jüri Adams lisas, et valimistel valituks osutumise suunas töötamiseks on kaks erinevat viisi. Esimene võimalus on töötada selle nimel, et koguda võimalikult palju hääli. Teine võimalus on keskenduda erakonnasisesele tööle, et saavutada soodne koht üleriigilises nimekirjas.

Jüri Adams lisas, et mingil hetkel võib riigi valimissüsteem muutuda selliseks, et valijate hääle püüdmine kaotab oma mõtte, sest kasulikum on töötada selle nimel, et saavutada parem koht erakonna üleriigilises nimekirjas. Jüri Adams tõi näite Ukrainast, kus moodustati üks üleriigiline valimisringkond ning kasutusel olid täiesti suletud nimekirjad. Valijate seas aktiivse kihutustöö tegemise asemel keskenduti erakonnasisesele võitlusele, et saada üleriigilise nimekirjas positsioon nimekirja selles osas, mille kohta avaliku arvamuse küsitlused kinnitasid, et seal paiknevad kandidaadid saavad parlamenti sisse. Jüri Adams nentis, et Eestis kasutatav süsteem ei ole nii kehv ning lisas, et tema arvates on väga positiivne, et Reformierakond moodustab üleriigilise nimekirja erakonna sisevalimiste teel.

Otsustati:

2.1 Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 25.01.2018 (konsensus).

2.2 Määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Helmut Hallemaa (konsensus).

(konsensus - Jüri Adams, Arto Aas, Helmut Hallemaa, Jaak Madison, Kalle Laanet, Mihhail Korb, Marko Pomerants, Rein Randver, Tiit Terik)

3. Kollektiivse pöördumise „Poliitikud ei või istuda kahel toolil!“ arutelu

Marko Pomerants selgitas komisjonile, et vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse paragrahvile 152¹³ võib komisjon kollektiivset pöördumist menetledes otsustada algatada eelnõu, korraldada avaliku istungi, edastada ettepaneku pädevale institutsioonile seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks, edastada ettepaneku Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks, esitatud ettepaneku tagasi lükata või lahendada

pöördumises püstitatud probleem mõnel muul viisil. Marko Pomerants lisas, et kollektiivne pöördumine „Poliitikud ei või istuda kahel toolil!“ on kogunud üle tuhande allkirja.

Jaanus Ojangu sõnas, et Eesti Vabaerakond on seisukohal, et Riigikogu liikme ja kohaliku omavalitsuse volikogu liikme volitused ei tohiks olla ühildatavad. Niinimetatud kahe tooli seaduse³ tühistamine vähendaks tsentraliseeritust ning võimaldaks kaasata kohaliku omavalitsuse volikogude töösse uusi inimesi. Jaanus Ojangu rõhutas, et kohalik võim peaks jääma kohalikele inimestele ning ei tohiks olla kontrollitud Riigikogu liikmete poolt.

Jaanus Ojangu lisas, et aastaid tagasi keelati Riigikogu liikmete kuulumine kohaliku omavalitsuse volikogudesse⁴, kuid sellega kaasnes valijate petmine nn peibutuspartide kasutamisega. Tänapäevaks on Riigikogu liikmetel taas lubatud kuuluda linna- või vallavolikogusse, kuid selle tulemusena kannatavad mõlemad osapooled. Näiteks on olnud kuulda kaebusi, et neljapäevane Riigikogu töögraafik on muutunud hõredamaks, lisaks ei saa ka kohalikud omavalitsused olla kindlad, kas ja millisel määral Riigikogu liikmed volikogu töös osalevad.

Jaanus Ojangu selgitas et kollektiivse pöördumisega kutsutakse üles kehtestama reeglit, mille alusel uus omandatud mandaat tühistab eelmise. See tähendab, et hetkest, kui Riigikogu liige on valitud kohaliku omavalitsuse volikogu liikmeks, lõpeb tema mandaat Riigikogu liikmena. Kui kohaliku omavalitsuse volikogu liige on valitud Riigikogu liikmeks, siis lõpeb tema mandaat kohalikus volikogus.

Kalle Laanet märkis, et ka Riigikogu liikmed on kohalikud elanikud.

Marko Pomerants tundis huvi, et miks on Eesti Vabaerakond otsustanud jätta kasutamata võimaluse osaleda valimistel erakondliku nimekirjaga.

Jaanus Ojangu vastas, et vabaerakond on suhteliselt uus erakond ning erakonna loomisel oli üldine seisukoht, et Riigikogu liikmed ei osale kohalike omavalitsuste volikogude valimistel.

Kalle Laanet märkis, et pöördumises rõhutatakse nn kahel töökohal olemist, kus Riigikogu liikmeks olemine on üks töökoht ning volikogu liikmeks olemine teine töökoht. Kalle Laanet tundis huvi, et kas pöördumise esitajatel on andmeid ka selle kohta, et kui palju on kohalikes volikogudes selliseid inimesi, kellel ei ole ühtegi muud töökohta.

Jaanus Ojangu vastas, et pöördumise peamine rõhuasetus on siiski soovil lahutada tsentraalne riigijuhtimine kohaliku elu korraldamisest. Eesmärk on vähendada negatiivseid mõjusid, mis kaasnevad sellega, kui Riigikogu liige kuulub samaaegselt kohaliku omavalitsuse volikogusse.

Märt Meesak vastas, et peamine probleem seisneb võimude lahususes ning olukorra lahendamiseks tuleks valida üks roll.

³ 07.06.2016 vastu võetud Riigikogu liikme staatuse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seadus sätestab Riigikogu liikme õiguse kuuluda kohaliku omavalitsuse volikogusse ja täita volikogu liikme ülesandeid. Seadus jõustus 16.10.2017.

⁴ 27.03.2002 vastu võetud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusega välistati Riigikogu liikmete samaaegne kuulumine kohaliku omavalitsuse volikogusse (§ 71) ja volikogu liikmete kuulumine Riigikogusse (§ 72). Vastavad muudatused jõustusid 17.10.2005.

Tiit Terik sõnas, et Riigikogu valimised ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimised toimuvad erineval ajal. Tiit Terik tundis huvi, et kas pöördumise autorid on kaalunud võimalust erinevate valimiste toimumisajad ühildada, sest siis oleks selge, kas inimene kandideerib Riigikogu liikmeks või volikogu liikmeks.

Jaanus Ojangu vastas, et sellise muudatusega kaoks pidev valimisteks valmistumine ja kampaania tegemine, kuid kõnealuse pöördumise raames ei ole sellist varianti kaalutud. Lahendusena pakuti välja, et kui kohaliku volikogu liige osaleb Riigikogu valimistel ning osutub valituks, siis lõpeb tema mandaat kohalikus volikogus.

Tiit Terik küsis, et kas volikogu liikme volitused peaksid automaatselt lõppema või hoopis peatuma.

Märt Meesak märkis, et täna kehtiva regulatsiooni kohaselt lõpevad volikogu liikme volitused siis, kui ta asub samas kohalikus omavalitsuses ametnikuks.⁵ Sama võiks kehtida ka Riigikogu liikmetele. Kui Riigikogu liige osutub valituks kohaliku omavalitsuse volikogu liikmeks, siis lõpeb tema mandaat Riigikogu liikmena.

Jaanus Ojangu lisas, et inimene peaks juba kandideerimisavalduse täitmisel endale teadvustama, et valituks osutumise korral tühistab uus omandatud mandaat eelmise.

Rein Randver märkis, et ka Riigikohtu hinnangul ei ole nn kahe tooli seadus põhiseadusega vastuolus.⁶

Jaanus Ojangu vastas, et vastuolu põhiseadusega võib puududa, kuid poliitiline õiglustunne on siiski kahjustatud.

Jaak Madison sõnas, et tema arvates on tegemist pigem poliitilise otsusega ning lisas, et tal on hea meel, et pöördumise kallal on tööd tehtud. Viimastel kohalikel valimistel Euroopa Parlamendi saadikute ja Riigikogu liikmete kogutud hääldesaagist jääb mulje, et paljudele inimestele ei lähe antud küsimus korda.

Jaak Madison lisas, et pöördumises on välja toodud, et allkirjade kogumiseks korraldati kokku 42 aktsiooni, neist 30 korral koguti allkirju väljaspool Tallinna ning 12 korral Tallinnas. Kokku koguti 1080 allkirja ehk ühel aktsioonil keskmiselt 25 allkirja. Jaak Madison tundis huvi, et kas selle põhjuseks on lühikesed aktsioonid või vähene rahvapoolne huvi.

Jaanus Ojangu vastas, et allkirju koguti mitmetel erinevatel üritustel ning lisas, et vahel koguti kõigest 5–6 allkirja, mõnel teisel üritusel aga üle 100 allkirja. Jaanus Ojangu lisas, et rahva huvi on olemas.

Arto Aas märkis, et tänase seisuga on Eestis 79 kohalikku omavalitsust ning kui vaadata, et kui suur osa Riigikogu liikmeid kuulub samaaegselt mõne kohaliku omavalitsuse linna- või vallavolikogusse, siis saame tulemuseks keskmiselt ühe saadiku ning see ei ole eriti suur probleem. Arto Aas lisas, et Tallinna linna näitel võib öelda, et volikogu liikmete professionaalsus, arusaamine asjaajamis- ja õiguskorrast ja protseduuridest on tõusnud.

⁵ Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 18 lõige 1 punkt 6.

⁶ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 16.05.2017 otsus asjas nr 3-4-1-11-16.

Arto Aas rõhutas, et täna on veel vara hinnata, kuidas nelja-aastane tsükkel Riigikogu liikmete jaoks reaalselt välja näeb, sest uus regulatsioon on kehtinud kõigest kolm kuud. Sisuliste muudatuste tegemisel tuleks lähtuda reaalsest kogemusest. Arto Aas lisas, et küsimust võiks arutada uuesti nelja aasta möödudes ning rõhutas, et õiguslikus mõttes on ka Riigikohus juba öelnud, et regulatsioon ei ole põhiseadusega vastuolus.

Jaanus Ojangu vastas, et kui võtta arvesse põhimõtet, mille kohaselt tuleks muudatusi teha paar aastat enne valimisi, siis ei ole antud küsimuse arutamisega mõistlik neli aastat oodata. Kaaluda võiks ka võimalust lahendada küsimus Riigikogu ja kohalike omavalitsuste omavahelise kokkuleppega ning muuta näiteks neljapäev Riigikogus töövabaks päevaks.

Märt Meesak lisas, et tema arvates alahindab Arto Aas probleemi tõsidust, sest haldusreformi tulemusena on Eestis varasemast vähem volikogu liikmeid. Märk Meesak kahtles, kas Tallinna linnavolikogu töö kvaliteet on Riigikogu liikmete lisandumise tõttu paranenud.

Kalle Laanet tõi näite Saaremaa volikogust, kuhu kuulub tänase seisuga neli Riigikogu liiget, kes lubasid valituks osutudes volikogu töös osaleda ning seda ka teevad. Kõigi eesmärk peaks olema see, et ka kohalikul tasandil võetakse vastu elanike jaoks parimaid otsuseid.

Jaanus Ojangu vastas, et pöördumise koostajate arvates peaksid kohalikku elu puudutavaid otsuseid langetama kohalikud elanikud ning lisas, et otsustajate ringi tuleks laiendada. Kindlasti leidub Eestis mõni inimene, kelle puhul leitakse, et ta võiks langetada kõik otsused, kuid sellisel juhul oleks tegemist veidi teistsuguse riigikorraga.

Helmut Hallemaa märkis, et kohaliku tasandi ja riigi poliitikat ei tohiks sellisel viisil eraldada, meil peaks olema üks poliitika, kuid kaks osapoolt.

Helmut Hallemaa lisas, et pöördumise teksti kohaselt lõpeb Riigikogu liikme mandaat hetkest, kui ta on valitud kohaliku omavalitsuse volikogu liikmeks. Helmut Hallemaa tundis huvi, et kas selline regulatsioon oleks põhiseadusega kooskõlas.

Märt Meesak vastas, et kui kohaliku volikogu liige asub sama valla või linna kohaliku omavalitsuse ametnikuks, siis lõpevad tema volitused automaatselt ning neid ei ole hiljem võimalik tagasi saada. Märk Meesak leidis, et kui selline regulatsioon on põhiseadusega kooskõlas, siis peaks seda olema ka kollektiivses pöördumises esitatud ettepanek.

Jaanus Ojangu vastas, et tegemist on tehnilise küsimusega, kuid põhimõte on selgelt see, et kahel kohal ei tohiks samaaegselt olla.

Helmut Hallemaa märkis, et ka Riigikogu liikmena üritab ta esindada kohalikku kogukonda nii palju kui võimalik.

Jüri Adams märkis, et selles osas, kas Riigikogu liikme samaaegne kuulumine kohalikku volikogusse on võimude lahususe põhimõtte rikkumine, on olnud erinevaid arvamusi. Soomes peetakse parlamendi liikme kuulumist volikogusse igati normaalseks. Lätis ja Leedus on aga jäänud peale seisukoht, et parlamendi liige ei tohi olla samaaegselt kohaliku volikogu liige. Jüri Adams leidis, et antud küsimuses võimude lahususe argument ei toimi ning juriidilist vastust tuleks otsida eelkõige ametikohtade personaalse ühildamatuse põhimõtetest. Nimelt on palju ametikohti, kus üks ja sama inimene ei tohiks samal ajal olla ning küsimus seisneb selles, et kas

kohaliku volikogu ja Riigikogu liikmeks olemine kuuluvad nende hulka. Jüri Adams lisas, et mõjudest rääkides on nüüdseks selge, et nn kahe tooli seadus on mõjutanud ka Riigikogu tööd ning seda eriti neljapäeviti, mil Riigikogus on kohal vähe liikmeid ja tehakse vähe tööd.

Jüri Adams tundis huvi, et kas kellelgi on arvandmeid selle kohta, kui palju kandideeris viimastel kohalikel valimistel Riigikogu, Euroopa Parlamendi ja Vabariigi Valitsuse liikmeid ning kui suur osa neist asus seejärel saadud mandaati kasutama ja kui paljud loobusid. Lisaks soovis Jüri Adams arvandmeid selle kohta, kui suur hulk hääli anti nn peibutuspartidele. Jüri Adams lisas, et ta on kuulnud väidet, et viimastel kohalikel valimistel anti 80 protsenti häälest nn peibutuspartidele.

Marko Pomerants vastas, et volikogudesse kandideerimist ja kogutud häälte arvu puudutavad andmed on kättesaadavad valimised.ee veebilehel.

Märt Meesak vastas, et 2017. aasta kohalike omavalitsuse volikogude valimistel kandideeris 88 Riigikogu liiget, valituks osutus neist 64. Tänapäevase seisuga on mandaadi asunud kasutama umbes 50 saadikut. Märk Meesak lisas, et Jüri Adamsi poolt esitatud väide 80 protsendist kehtib Reformierakonna tulemuse kohta Tallinna linnas. See tähendab, et Riigikogu liikmed ja Euroopa Parlamendi saadikud kogusid 80 protsenti kõigist Reformierakonna Tallinna häälest.

Jaak Madison sõnas, et tema arvates on nn kahe tooli seaduse meeldimine või mittemeeldimine maitse küsimus. Arvamusi regulatsiooni põhiseaduspärasuse osas on olnud erinevaid, näiteks üle-eelmine õiguskantsler pidas Riigikogu liikme kuulumist linna- või vallavolikogusse võimude lahususe põhimõttega vastuolus olevaks, kuid tänane õiguskantsler on selles küsimuses teisel seisukohal. Juriidilises mõttes lähtutakse täna Riigikohtu lahendist, mille kohaselt vastuolu põhiseadusega puudub. See, kas kahel toolil istumine on eetiline ja kombekohane, on aga omaette küsimus. Jaak Madison lisas, et kui vaadata, et kui paljud inimesed annavad kohalikel valimistel oma hääle Euroopa Parlamendi saadikutele, siis tuleks antud küsimuses vaadata ka rahva otsa.

Arto Aas tuletas meelde, et enamus Reformierakonna nimekirjas Tallinna linnas kandideerinutest on asunud oma mandaati teostama ning osalevad linnavolikogu töös. Arto Aas küsis, et kui Riigikohtu lahendi kohaselt ei ole Riigikogu liikme samaaegne kuulumine kohaliku omavalitsuse volikogusse põhiseadusega vastuolus, siis kas sellest võib järeldada, et pöördumises esitatud piirangu lisamine nüüd oleks automaatselt põhiseadusega vastuolus.

Kristo Varend vastas, et Riigikohtu seisukohta on keeruline ennustada, ent tema arvates ei pruugi regulatsioon, mille kohaselt Riigikogu liige ei või osaleda volikogu töös, olla põhiseadusega vastuolus. Vastav regulatsioon kehtis kümme aastat.

Tiit Terik märkis, et pöördumises välja pakutud regulatsioon, mille kohaselt uus omandatud mandaat tühistab eelmise, võib saata head inimesed mitmeks aastaks nn sundpuhkusele. Tiit Terik tõi näite olukorrast, kus Riigikogu liikme mandaat lõpeb 2019. aasta alguses ning tal ei õnnestu seda uuendada. Sellisel juhul on inimene kaotanud ka võimaluse töötada järgnevat kolm aastat kohalikus volikogus.

Jaanus Ojangu vastas, et kindlasti ei oleks tegemist sundpuhkusele saatmisega ja valimiste vahelised perioodid ei ole nii pikad. Kui inimene on Riigikogus neli aastat tõsiselt tööd teinud, siis väike puhkus kulubki ära.

Helmut Hallemaa küsis, et miks on kõnealuses pöördumises otsustatud mandaadi lõppemise, kuid mitte peatumise kasuks.

Jaanus Ojangu vastas, et pöördumises on pakutud välja üks võimalik lahendus, kuid seda võib arutada.

Märt Meesak vastas, et vastasel juhul legaliseeritaks peibutuspartide kasutamine: inimene kandideerib, kuid valituks osutudes ta oma mandaati ei kasuta.

Jüri Adams leidis, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi ja Riigikogu valimisi ei peaks ajaliselt ühildama, sest lähestikku toimuvad valimised mõjutavad üksteise tulemusi. Valimiskampaaniad sulavad kokku ning need, kes teevad kampaaniat edukalt, võivad mõlemad valimised. Valimiskampaaniad mõjutavad üksteist enim siis, kui nende vahe on väiksem kui kolmveerand aastat. Jüri Adams tuletas meelde, et Eestis on olnud üks poliitiline initsiatiiv, kus sooviti Riigikogu valimised ja kohalikud valimised sättida samale päevale.

Otsustati:

3.1 Ettepanek tagasi lükata (poolt 7, vastu 2, erapooletuid 0).

Poolt: Arto Aas, Helmut Hallemaa, Kalle Laanet, Mihhail Korb, Marko Pomerants, Rein Randver, Tiit Terik

Vastu: Jüri Adams, Jaak Madison

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Pomerants

Juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Anna-Liisa Pärnalaas

Protokollija